

MİLLÎ MÜCADELE SÜRECİNDE İSVİÇRE BASININDA MUSTAFA KEMAL PAŞA

MUSTAFA KEMAL PASHA IN THE SWISS PRESS DURING THE NATIONAL STRUGGLE

Enes ÖZ*

Geliş Tarihi/Received:28.03.2023

Kabul Tarihi/Accepted:13.06.2024

ÖZ, Enes, (2024), "Millî Mücadele Sürecinde İsviçre Basınında Mustafa Kemal Paşa", Belgi Dergisi, S.28, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Yaz 2024/II, ss. 1-21.

Öz

Uluslararası basın kuruluşları, Millî Mücadele esnasında Küçük Asya olarak tabir ettikleri Türkiye'deki gelişmeleri yakından takip etmişlerdir. İsviçre basını da bu noktada gözünü Türkiye'ye çevirmiş, Millî Mücadele haberlerine ve bu haberlerin içeriğinde de Mustafa Kemal Paşa ile ilgili gelişmelere yer vermiştir. Bu bağlamda İsviçre basınına bu süreçte yansıyan Mustafa Kemal Paşa içerikli haberlerin aktarılması, çalışmanın esas argümanını oluşturmuştur. Böylece, İsviçre basınından hareket edilerek Avrupa kamuoyunda Mustafa Kemal Paşa haberlerinin araştırılması yapılmıştır. Bu noktada Millî Mücadele döneminde İsviçre basınında Mustafa Kemal Paşa hakkındaki haberlerin hangi gelişmelerle birlikte yansıdığı ve haberler aktarılırken kullanılan ifadelerin ne yönde olduğunun tespiti yapılmak istenmiştir. Zira tarafsız olarak kabul görmüş bir ülkede kamuoyunun Millî Mücadele esnasında, bu hareketin liderini nasıl haberleştirdiği bir soru olarak sorulabilmektedir. Çalışmada, İsviçre basınında bulunan ve kamuoyunun nabzının tam anlamıyla tutulabileceği ulusal gazetelerden yararlanılmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın yer aldığı haberler ayıklanarak tahlil edilmiş ve çalışmada kullanılmıştır. Bu kapsamda 1919-1922 tarihleri yani Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışından, Lozan Konferansı sürecinin başlamasından hemen önceki döneme kadar olacak şekilde konu daraltılmıştır. Böylece, Mustafa Kemal Paşa özelindeki mevcut literatüre katkı sağlanması hedeflenmiştir. 1919 yılından itibaren, Mustafa Kemal Paşa'nın geçtiği içerikler İsviçre basınında yoğunlaşmaya başlamıştır. İlk olarak onun Anadolu'daki teşkilatlanmanın lideri olması haberleri tespit edilmiştir. Daha sonraki dönemde ise Millî Mücadele'de yürütülen savaşlar döneminde gelişmeler hakkında bilgiler paylaşılırken, Mustafa Kemal Paşa'ya haber ayrıntılarında yer verilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın aldığı kararlar ve verdiği talimatları içeren haberler bu dönemde ağırlık kazanmıştır. Büyük Taarruz sürecinde ise bundan sonra Mustafa Kemal Paşa'nın vereceği kararların dikkatle takip edildiğini gösterir nitelikte haberler İsviçre basınına yansımıştır.

Anahtar Kelimeler: Küçük Asya, İsviçre Basını, Millî Mücadele, Mustafa Kemal Paşa.

*Öğr. Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Hacıbektaş Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu-(Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü), (<https://orcid.org/0000-0001-5626-5516>), enesoz@nevsehir.edu.tr

Abstract

International media organizations closely followed the developments in Türkiye, which they referred to as Asia Minor, during the National Struggle. At this point, the Swiss press also turned its attention to Türkiye and included news of the National Struggle and developments regarding Mustafa Kemal Pasha in the content of these news. In this context, conveying the news about Mustafa Kemal Pasha, which was reflected in the Swiss press during this period, constituted the main argument of the study. Thus, starting from the Swiss press, the news of Mustafa Kemal Pasha in the European public was researched. At this point, it was aimed to determine with which developments the news about Mustafa Kemal Pasha was reflected in the Swiss press during the War of Independence and what the expressions used were when conveying the news. Because in a country that is accepted as neutral, a question can be asked how the public reported on the leader of this movement during the War of Independence. In the study, national newspapers in the Swiss press were used, where the pulse of the public opinion could be fully taken. The news about Mustafa Kemal Pasha were sorted, analyzed and used in the study. In this context, the subject has been narrowed down to the period between 1919 and 1922, that is, from the arrival of Mustafa Kemal Pasha to Samsun to the period just before the start of the Lausanne Conference process. Thus, it is aimed to contribute to the existing literature on Mustafa Kemal Pasha. Since 1919, content mentioning Mustafa Kemal Pasha began to intensify in the Swiss press. Firstly, the news that he was the leader of the organization in Anatolia was detected. In the later period, while information was shared about the developments during the wars of the National Struggle, Mustafa Kemal Pasha was included in the news details. News containing the decisions taken and instructions given by Mustafa Kemal Pasha gained importance in this period. During the Great Offensive, news was reflected in the Swiss press, showing that the decisions made by Mustafa Kemal Pasha were followed carefully.

Keywords: *Asia Minor, Swiss Press, National Struggle, Mustafa Kemal Pasha.*

Giriş

Millî mücadele sürecinde Avrupa basını Türkiye’de yaşanan gelişmeleri yakından takip etmiş ve kendi kamuoyu ile paylaşmıştır. Bu haberlerde Millî Mücadele’nin lideri Mustafa Kemal Paşa’ya sıklıkla yer verilmiş olup, onun çevresinde gelişen olaylar ve aldığı kararlar aktarılan haberlerden olmuştur. Bu bağlamda İsviçre basını da Mustafa Kemal Paşa içerikli haberlerini özellikle 1919 yılından itibaren yoğunlaştırmıştır. Avrupa’da savaşlardan uzak kalarak tarafsız bir ülke görünümünde bulunan, ancak savaşlardan sonra yapılan anlaşmaların önemli bir kısmına da ev sahipliği yapan İsviçre’de, Millî Mücadele esnasında Mustafa Kemal Paşa’nın hangi haberler ile yansıdığını ortaya koymak çalışmanın amacını oluşturmuştur. Zira İsviçre, herhangi bir ittifak içerisinde bulunmamasına rağmen, basınındaki haberler ile genellikle Almanya, Fransa ve İtalya kamuoyunun da görüşlerini yansıtmaları bakımından önemli bir yere sahip olmuştur. Bu noktada Millî Mücadele döneminde, İsviçre basınına Mustafa Kemal Paşa’nın nasıl yansıdığı ve hangi habercilik dili kullanılarak bu haberlerin aktarıldığını ortaya koymak, tarafsız olarak kabul görmüş bir ülkede, kamuoyunun bu yöndeki bakış açısını belirlemek açısından önem arz etmiştir.

Çalışmada Mustafa Kemal Paşa’nın Samsun’a çıktığı 19 Mayıs 1919 ile Mudanya Ateşkes Antlaşması’nın imzalandığı 11 Ekim 1922 tarihleri arasına ve içerisinde doğrudan Mustafa Kemal Paşa özelinde yansıyan haberlere odaklanılmıştır. Yani Millî Mücadele sürecinin hazırlık aşaması ile savaşlar dönemi esas alınmış, Lozan Konferansı sürecine başka bir çalışmanın konusunu oluşturacağı için değinilmemiştir. Diğer taraftan Millî Mücadele sürecinin oldukça geniş bir konu olması dolayısıyla konu seçimi de İsviçre basınında Millî Mücadele olarak değil, o süreçte Mustafa Kemal Paşa özelindeki yansımalar olarak belirlenmiştir. Zira İsviçre basınında Millî Mücadele sürecinin ayrıca çalışılmaya muhtaç ve geniş hacimli bir eser olarak ele alınabilecek bir konu olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada İsviçre basınında yer alan Neue Zürcher Zeitung, Bieler Tagblatt, Der Bund, La Rezia, Tagblatt der Stadt Thun, Le National Suisse, Oberländer Tagblatt, Il Grigione Italiano, Engadiner Post, Neue Zürcher Nachrichten gazetelerinden yararlanılmıştır. Çoğunluğu Almanca, birkaçı da Fransızca ve İtalyanca olan bu gazeteler tetkik edilmiş, içeriğinde Mustafa Kemal Paşa’nın yer aldığı haberlerin tespiti yapılmış ve kronolojik olarak ele alınmıştır.

Mustafa Kemal Paşa ve Millî Mücadele süreci ile ilgili yabancı basında yer alan yankıların aktarıldığı tetkik eserlerin yanında, İsviçre basınında özellikle Lozan Konferansı sürecini içeren az sayıda değerli çalışma bulunduğu tespit edilmiştir. Bu noktada İsviçre basınında doğrudan Mustafa Kemal Paşa özelindeki haberlere yoğunlaşmanın ve konunun bu doğrultuda ele alınmasının uygun olacağı kanaatine varılmıştır. Bu ifadeden olmak üzere, Millî Mücadele’nin lideri Mustafa Kemal Paşa hakkında çıkan haberlerin ele alınması sonucu, bu noktadaki bir eksiklik kapatılmak istenmiştir. Zira Dünya ve Avrupa basınında Mustafa Kemal Paşa’nın içeriğinde yer aldığı basın yayımlarının ortaya konulmasında, İsviçre’deki içeriklerin işlenmesi ile çalışmanın Mustafa Kemal Paşa özelinde hali hazırda var olan ve gelişen literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

A. Millî Mücadele’nin Hazırlık Döneminde Mustafa Kemal Paşa ile İlgili Haber İçerikleri

Mustafa Kemal’in adı ve fotoğrafının Batı basınına en erken yansımaları Trablusgarp Savaşı ile birlikte kendini göstermiştir. 1911 yılında İtalya’nın Trablusgarp’a saldırması ile başlayan savaşta birçok arkadaşı ile birlikte “*gönüllü mücahit*” olarak yer alan Mustafa Kemal hem iç hem dış basında adı ve fotoğrafları ile merkezi bir noktayı oluşturmaya

başlamıştır.¹ İsviçre basınında Mustafa Kemal Paşa'nın yer aldığı ilk haber 5 Şubat 1912 tarihli Neue Zürcher Zeitung gazetesinde tespit edilmiştir. "İtalyan-Türk Savaşı" başlığını kullanan gazete, Trablusgarp Savaşı ile ilgili bilgi vermiş ve haber içeriğinde bölgede yaşanan gelişmeler aktarılmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın İsviçre basınında yer aldığı bu ilk haberde "Corriere della Sera'ya göre, bir dizi Türk subayı Mısır'dan Sirenayka'ya ulaşmayı başardı. 23 Ocak'ta Derne'nin önüne vardılar. Bunların arasında şu anda... Nuri Bey ve binbaşı da vardı. Doğu Taarruz Kanadı komutasını Mustafa Kemal Bey devraldı" ifadelerine yer verilmiştir. Bu haberden sonra I. Dünya Savaşı da dahil olmak üzere Millî Mücadele sürecine kadar İsviçre basınında içeriğinde Mustafa Kemal Paşa'nın bulunduğu herhangi bir habere ulaşılamamıştır.² Ancak Mustafa Kemal Paşa'nın Çanakkale cephesinde göstermiş olduğu başarılar yabancı basında, özellikle müttefik ülkeler olan Almanya ve Avusturya-Macaristan basınında yankılanmıştır.³

I. Dünya Savaşı sonucunda imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması, Osmanlı Devleti'ne oldukça ağır yaptırımlar getirmiş, Anadolu'yu tekrardan zor bir duruma sokmuştur. Ateşkes antlaşmasının maddeleri, Anadolu'nun işgaline zemin hazırlamış ve özellikle de 7. Madde İtilaf Devletleri tarafından uygulamaya konulmuştur. Bu şartlar altında ise Mustafa Kemal Paşa liderliğinde Millî Mücadele başlamış ve Anadolu'yu kapsamıştır.⁴ Millî Mücadele'nin başlangıç sürecinde İsviçre basınına Mustafa Kemal Paşa ile ilgili ilk gelişme 10 Ağustos 1919'da Neue Zürcher Zeitung gazetesinin "Türkiye" başlığı ile yansımıştır. İstanbul'dan alınan bilgileri aktaran gazete, Erzurum Kongresi sonrası Anadolu'daki duruma yer vermiştir. Yunan işgali başlamasından sonra Anadolu nüfusu arasında bir ayaklanma ve bağımsızlık hareketi yaşandığını yazan gazete, Yunanlıların şimdiden 70.000 kişiyi Küçük Asya'ya göndermek zorunda kaldığını bildirmiştir. Haberde "Orta ve Kuzey Anadolu'da ise Türk ordusunun Genel Müfettişi olarak Küçük Asya'ya gönderilen General Mustafa Kemal Paşa, kendisini ön saflara koymuş durumda" ifadesine yer verilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın, halen padişahın Türk üstünlüğünün korunmasından yana olan bağımsızlık hareketinin ardından Erzurum, Ankara ve Sivas'ta kurucu meclisler topladığı aktarılmıştır.⁵ Bu aşamada Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'ya geçmesinden itibaren gerçekleştirilen Millî Mücadele'nin hazırlık aşamasında, hareketin lideri olarak nitelendirilmiştir. Bir bakıma İsviçre basını, Ağustos 1919 itibarıyla Anadolu'da Millî bir direnişin filizlendiğini de görmüştür.

Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğine vurgu yapan bir diğer basın kuruluşu Bieler Tagblatt gazetesi olmuştur. Gazetenin 15 Ağustos 1919 tarihinde Fransız ajanslarına dayandırdığı haberinde, Anadolu'daki durumun tamamen Mustafa Kemal Paşa'nın kontrolünde olduğu, bütün ordunun ona katıldığı ve İstanbul'daki hükümet açısından bu durumun son derece kritik bir yere geldiği yorumu yapılmıştır. Haber içeriğinde ise Küçük Asya'daki durum, yaklaşmakta olan bir felaket olarak değerlendirilmiştir. Türk Hükümeti'nin güçsüz olduğunu, hükümetin Hıristiyanlara güvenmesi halinde Müslümanlar üzerindeki otoritesini anında kaybedeceğini; Müslümanlara güvenirse Hıristiyan düşmanlığı tehlikesiyle karşı karşıya kalacağını bildirmiştir.⁶

¹ Mehmet Emin Elmacı, *Mustafa Kemal (Atatürk) ve Kamuoyunda Tanınması (1911-1919) Fotoğraf ve Haberleriyle*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2022, s. 28, 40.

² "Der Italienisch-Türkische Krieg", *Neue Zürcher Zeitung*, 5 Şubat 1912, s. 2.

³ Elmacı, *Mustafa Kemal (Atatürk) ve Kamuoyunda Tanınması...*, s. 126.

⁴ Haşim Erdoğan, "Millî Mücadele Döneminde Kayseri", *Millî Mücadele'nin Yerel Tarihi 1918-1923*, Cilt 5, ed. Mustafa Göleç vd., Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara, 2023, s. 193.

⁵ "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 10 Ağustos 1919, s. 2., Bkz.: Ek-1.

⁶ "Türkei", *Bieler Tagblatt*, 15 Ağustos 1919, s. 3.

17 Ağustos 1919'da Der Bund gazetesi, haftalık gelişmeleri aktardığı haberinde şu ifadelerle yer vermiştir: *“Türkiye’de durum hâlâ çok ciddi. Damat Ferit hükümeti ülkede tüm saygıyı kaybetmiştir. İttihat ve Terakki komitesi, hükümete karşı bir darbe hazırlamak için çok sayıda konferans düzenliyor. Bu komite, bu arada, ulusal bir partiye dönüşmüş ve faaliyetlerini ülke geneline yaymıştır. Hareketin başında ünlü askeri satranç oyuncuları Rauf Bey ve Mustafa Kemal Paşa yer alıyor. ...Müttefikler için özellikle endişe verici olan, Türk ordusunun hızlı bir şekilde yeniden örgütlenmesidir.”* Haberde ayrıca düzenli birliklerden oluşan iki tümen ve çok sayıda gönüllüye sahip olan Mustafa Kemal Paşa’dan müttefiklerin çekindiği kaydedilmiştir. Burada dikkat çekici nokta İttihat ve Terakki vurgusu olmuştur.⁷ Zira mütareke sonrası İttihatçıların dünyanın her tarafına dağılması ve liderlerinden bazılarının da İsviçre’ye gelmeleri durumu gerçekleşmiştir.⁸ Bunun bir sonucu olarak da İttihat ve Terakki İsviçre kamuoyu tarafından tanınır hale gelmiştir. Gazetenin Mustafa Kemal Paşa’yı İttihatçı olarak nitelendirmesinin sebebi olarak bahsi geçen gelişme göz önünde bulundurulabilir.

Mustafa Kemal Paşa’nın çalışmaları ve komutanların katkıları sonucunda bu süreçte Kuvayı Milliye anlayışı, Batı Anadolu’nun büyük bir bölümünde benimsenmiş ve gün geçtikçe daha genel bir boyuta ulaşmıştır. Fiilen savunmaya başlamış olan Batı Anadolu gibi Erzurum Kongresi ile Doğu Anadolu da bu savunma teşkilatında yer almaya karar vermiştir.⁹ Neue Zürcher Zeitung gazetesi Anadolu’daki bu gelişmeleri 3 Eylül 1919 tarihinde haberleştirmiştir. Mustafa Kemal Paşa’nın Anadolu’yu askeri bakımdan çeşitli bölgelere ayırdığına değinen gazete; birinci bölgenin Cemal Paşa komutasındaki Erzurum, ikinci bölgenin Müttefik alayının yeri olmasına rağmen Mustafa Kemal Paşa’nın da bulunduğu söylenen Samsun ve üçüncü bölgenin ise Yunanlılara yönelik operasyonları yöneten Rauf Bey’in komuta ettiği bölgeler olduğu bilgisine yer vermiştir. Buna ek olarak haberin son kısmında Mustafa Kemal Paşa *“kendisini Anadolu Genel Valisi ilan ettirdi”* yorumu yapılmıştır.¹⁰ Gazetenin bu ifadeyi kullanmasındaki en etkili faktör, hiç şüphesiz Erzurum Kongresi ile Mustafa Kemal Paşa başkanlığında Heyet-i Temsiliye’nin oluşturulmasıdır.¹¹ Zira Heyet-i Temsiliye vatanın bütünlüğü, ülkenin bağımsızlığı adına her türlü siyasi tedbiri almakla yetkilendirilmiş olup, ülkenin ve milletin geleceğini ilgilendiren konuların Heyet-i Temsiliye’ye danışılması kararlaştırılmıştır.¹²

4 Eylül 1919 tarihli Der Bund gazetesi de Mustafa Kemal Paşa ile ilgili haberlere yer vermiş, *“Anadolu’da bağımsızlık hareketi”* ifadelerini kullanarak gelişmeleri aktarmıştır. İtalyan Corriere della Sera gazetesinin İstanbul’dan aldığı habere dayandırılarak *“Anadolu’da Mustafa Kemal’in önderlik ettiği bağımsızlık hareketi sürekli büyüyor”*

⁷ “Die Moche”, *Der Bund*, 17 Ağustos 1919, s. 2.

⁸ Mondros Ateşkes Antlaşması’ndan sonra İttihat ve Terakki mensubu kişiler dört bir yana dağılımlardır. Liderlerinden bir kısmı Almanya’ya giderken, bir kısmı da İsviçre’ye gitmiştir. Daha az tanınan ve ülkede kalanların bazıları İstanbul’da kalırken, bazıları da Anadolu’ya geçmiştir. Mütarekeden beri Cavid Bey ve Eski Levazım Reisi Hakkı Paşa gibi kişiler İsviçre’de ikamet eden bazı İttihat ve Terakki mensubu kişilerden olup bir süre sonra İsviçre’yi terk etmeleri istenmiştir. Zamanla İsviçre resmi makamları, Lozan şehrinin eski Türk devlet adamlarının propaganda merkezi olmasını önlemek için Talat ve Cemal paşaların İsviçre’ye girmesini engellemişlerdir. Cengiz Mutlu, “Birinci Dünya Savaşı’ndan Millî Mücadele’ye İsviçre’de Osmanlı Aleyhtarı Propaganda ve Osmanlı Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin Faaliyetleri”, *History Studies*, Cilt 4, Sayı 4, Kasım 2012, s. 249, 255.

⁹ *Türk İstiklal Harbi, Batı Cephesi, Yunanlıların Batı Anadolu’da İstila Hareketlerine Başlamaları, İzmir’in İşgali, Mustafa Kemal Paşa’nın Samsun’a Çıkması, Millî Mukavemet’in Kurulması (15 Mayıs - 4 Eylül 1919)*, Cilt 2, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1994, s. 98, 100.

¹⁰ “Türkei”, *Neue Zürcher Zeitung*, 3 Eylül 1919, s. 2.

¹¹ Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, Cilt 1 (1919-1920), Millî Eğitim Basımevi, 10. Basım, İstanbul, 1970, s. 67.

¹² Nurcan Toksoy, Erzurum Kongresi, *Atatürk Ansiklopedisi*, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, Elektronik Materyal, Erişim Adresi: <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/erzurum-kongresi/>, Son Erişim Tarihi: 07.02.2024.

denilmiştir. Haberde ayrıca Anadolu'daki Millî Mücadele hareketinden "isyancılar" kelimesi kullanılarak söz edilmiş ve İstanbul Hükümeti'nin, Anadolu hareketinin etki ve gücüyle karşılaştırıldığında artık yalnızca sahte bir hükümet olduğuna değinilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın cesaretine yer verilen haberde, "Mustafa Kemal, Türkiye'den tam bağımsızlık için savaşı ölümüne sürdürme konusundaki sarsılmaz kararlılığını Konstantinopolis'e bildirdi. Konstantinopolis'teki hükümete kayıtsız şartsız ulusal harekete katılması veya ortadan kaybolması yönünde bir ultimatom verildi" cümleleri kullanılmıştır. Gazete Anadolu gezisinden dönen, Harbiye Nazırı Süleyman Şefik Paşa'nın Anadolu'daki yurtsever çetelerin durdurulma umudunun kalmadığını ilan ettiği bilgisine yer vermiştir.¹³ Bu haber, Erzurum Kongresi'nde alınan manda ve himayenin kabul edilemeyeceği kararının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Aynı gün çıkan bir başka haber de La Sentinelle gazetesi tarafından yapılmıştır. "Türkiye'de ulusal ayaklanma" ifadesine yer veren gazete, Mustafa Kemal Paşa'nın bir bağımsızlık hareketi başlattığını ifade etmiştir.¹⁴ 1919 yılı Eylül ayı içerisinde Mustafa Kemal Paşa ile ilgili İsviçre basınında bulunan bir diğer haber de 27 Eylül günlü Der Bund gazetesinde çıkmıştır. "Anadolu'daki isyancılar hükümetinin istifasını talep ediyor" alt başlığı ile verilen haberde Mustafa Kemal Paşa'nın himayesinde Sivas'ta toplanan kongrede, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinden kabinenin sorumlu ilan edilerek istifasının talep edildiği ifade edilmiştir. Kabinenin reddedilmesi halinde "Mustafa Kemal Paşa'nın yönetiminde bağımsız Anadolu Cumhuriyeti'ni ilan etmekle..." merkezi idareyi tehdit ettiği iddiası öne sürülmüştür.¹⁵

İstanbul'dan gelen haberleri İsviçre kamuoyu ile paylaşan 30 Eylül 1919 tarihli Neue Zürcher Zeitung gazetesi, Mustafa Kemal Paşa'nın ihtilal hareketinin giderek önem kazandığını ve Osmanlı merkezi hükümetine karşı sert bir mücadeleye girildiğini bildirmiştir. Sivas Kongresi sonrası yaşanan gelişmelere değinen gazete haberinde, İstanbul ile olan ilişkinin kesildiği ve Anadolu'nun bağımsızlığını ilan etmeye yakın olduğu aktarılmıştır. Bu sırada müttefiklerin işgali genişletmek için harekete geçtiği bilgisi de verilmiştir. Aynı gazetenin 6 Ekim günlü haberinde yine Mustafa Kemal Paşa'ya yer ayrılmış ve Türkiye'deki durumun değiştiği, Mustafa Kemal Paşa ve Rauf Bey öncülüğünde Anadolu'da milliyetçi hareketin ilerleme kaydettiğinden söz edilmiştir. Anadolu'daki hareketin 20.000 ila 30.000 arası ordu nüfusuna ulaştığı, Ali Fuat Paşa'nın millî hareketin yanında olduğu ve Hamdi Paşa'nın isyancılara saldırmak yerine onlara karşı yardımsever bir tavır takındığı ifade edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'ya katılabileceği endişesiyle yeni asker toplanmasının Osmanlı merkezi idaresi için bir risk teşkil ettiğine dikkat çekilmiştir. Gazete, haberinde sonuç olarak Türklerin her türlü yabancı kontrolünü reddedeceği ve silah zoruyla toprakların bölünmesine direneceği sonucuna varmıştır. Neue Zürcher Zeitung gazetesi Kasım ayında da Mustafa Kemal Paşa'ya yer ayırmış ve İstanbul Hükümeti adına Bahriye Nazırı Salih Paşa ile Mustafa Kemal Paşa arasında Amasya'da gerçekleştirilen görüşmelere değinmiştir. İçerikte, Amasya'daki görüşmeler ile taraflar arasında fikir ayrılıklarının önemli ölçüde azaldığını bildirilmiştir.¹⁶

Mustafa Kemal Paşa ile ilgili İsviçre basınına yansıyan gelişmeler 1920 yılında daha da yoğunlaşmıştır. 7 Ocak günlü Der Bund gazetesi, "Türkiye'nin Kaderi" başlıklı haberinde Anadolu halkının acımasız barış koşulları karşısında, umutsuzluktan dolayı Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer aldığı yönünde bilgiler paylaşmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın, Damat

¹³ "Türkei", *Der Bund*, 4 Eylül 1919, s. 4.

¹⁴ "Insurrection Nationale en Turquie", *La Sentinelle*, 4 Eylül 1919, s. 4.

¹⁵ "Verschiedene Nachrichten-Die Ausständigen von Anatolien verlangen den Rücktritt der Regierung", *Der Bund*, 27 Eylül 1919, s. 3.

¹⁶ "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 30 Eylül 1919, s. 2., "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 6 Ekim 1919, s. 2., "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 1 Kasım 1919, s. 5.

Ferit Paşa'yı "İtilaf Devletlerinin Veziri" ve hain olarak nitelendirdiği, ayrıca silahların teslimini reddettiği ifade edilmiştir. Haber içeriğinde Mustafa Kemal Paşa için "Muazzam bir popülerlik kazandı; pek çok yetkili ve asker ona katıldı ve Konstantinopolis'ten kaçtı" denilmiştir. Birçok memurun Mustafa Kemal Paşa'ya katılmak için İstanbul'dan kaçtığı ve arkasında da hatırı sayılır oranda bir gücün olduğu haber içeriğinde değinilen unsurlardan olmuştur. Haberde ayrıca Mustafa Kemal Paşa'nın modern büyük ölçekli harekâtın liderlik görevlerini yapabildiği gibi, gerilla savaşına da aşina olduğu ve Avrupalı birliklerin onun kuvvetleri karşısında zor duruma düşebileceği çıkarımı yapılmıştır. Son olarak İstanbul Hükümeti'nin otoritesinin kabul edilmediği, Mustafa Kemal Paşa liderliğinde Anadolu'da yeni bir iktidar gücü oluşturulduğu ifade edilmiştir.¹⁷

Osmanlı Mebuslar Meclisi'nin açılması ile ilgili yaşanan gelişmeler de İsviçre basınında yer bulmuştur. Neue Zürcher Zeitung gazetesi 15 Ocak 1920 tarihli yayınında İstanbul'da meclisin açıldığını ancak Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a gelmediği ve Anadolu'da meclisten gelecek kararları beklediği ifade edilmiştir. Haberde ayrıca Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'yı merkez olarak seçmesi durumuna da değinilerek karargâhın Afyonkarahisar yakınlarına taşındığı içerikte aktarılmıştır. 8 Mart gününde bir kez daha içeriğinde Mustafa Kemal Paşa'nın adının geçtiği bir haber yapan aynı gazete "Türkiye'nin güçlü eli" başlığını kullanarak Anadolu'daki gelişmeleri de içeren bilgileri okuyucuları ile paylaşmıştır. Haberde Anadolu'da Mustafa Kemal Paşa'ya bağlı ordunun önünde hiçbir engel duramayacağı "...önceki kabinenin çocuk muamelesi yaptığı Küçük Asya'daki milliyetçi ordu... Mustafa Kemal Paşa artık hiçbir engelle maruz kalmadı" şeklinde aktarılmıştır. Buna karşılık İngilizlerin 25 bin kişilik bir güç ile İstanbul'u işgal edebileceği, Fransa ve İtalya'nın da bu işgale davet edildiği bilgisi paylaşılmıştır. Gazete ayrıca "Türkiye'ye verilen son tavizler başarısızlıkla sonuçlanınca İngiltere bu tedbirleri alma kararı aldı. Bu kararlı duruşun Mustafa Kemal Paşa'yı da korkutması bekleniyor" yorumunda bulunmuştur.¹⁸ Bu ifadeden hareketle İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgali, Mustafa Kemal Paşa'nın kurtuluş yönündeki faaliyetlerinin müttefikler üzerindeki etkisini gösterdiğinin bir kanıtı olmuştur.¹⁹ Zira İtilaf Devletleri'nin bu işgal ile Mustafa Kemal Paşa'ya bir göz dağı verme niyetinde olduğu yorumu basın kuruluşları tarafından net bir şekilde ortaya konmuştur.

B. Millî Mücadele'nin Savaşlar Döneminde Mustafa Kemal Paşa ile İlgili Haber İçerikleri

Millî Mücadele sürecinde TBMM'nin açılmasına gide süreç artık son noktaya ulaşmış, Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu hareketinin lideri olması konusu ve hazırlık aşaması süreçleri tamamlanmıştır. İstanbul'un işgal edilmesi ve sonrasında, Anadolu'da Yunanlılar ile sıcak çatışmaların çıkmasına yakın, bir takım iç ayaklanmalar da kendini göstermiştir. Öyle ki düşman unsurlarının taarruzları çıkınca ona karşı kuvvet sevk ediliyor, ancak bu sırada ayaklanmalar çıkarıldığı için ayaklanma bölgesine kuvvet gönderilmeye çalışılıyordu.²⁰ Bu aşamadan sonra savaşlar süreci hız kazanmış ve Anadolu'da yaşanan gelişmelerin genelde Avrupa, özde ise İsviçre kamuoyunda yankılarının arttığı görülmüştür. La Rezia gazetesi 22 Mart 1920'de Türkiye'den aktardığı haberlerde Mustafa Kemal Paşa'ya yer vermiştir. "Türkiye'de ciddi sıkıntılar" başlığını kullanan gazete, İstanbul Hükümeti adına

¹⁷ "Das Schickfal Türkei" *Der Bund*, 7 Ocak 1920, s. 1., Bkz.: Ek-2.

¹⁸ "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 15 Ocak 1920, s. 2., "Die Starke Hand in der Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 8 Mart 1920, s. 2.

¹⁹ Fahir Armaoğlu, "İngiliz Belgelerinde İstanbul'un İşgali (16 Mart 1920)", *Bellefen*, Cilt 62, Sayı 234, 1998, s. 467.

²⁰ *Türk İstiklal Harbi, İstiklal Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921)*, Cilt 6, Genelkurmay Harp Tarih Başkanlığı Resmi Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1974, s. 26.

Ahmet Anzavur ile Anadolu'daki milliyetçiler arasında şiddetli çatışmaların olduğu bilgisini paylaşmıştır. Ayrıca Mustafa Kemal Paşa üzerine gönderilen bir Türk alayının silah ve cephaneleri ile birlikte milliyetçilerin eline geçtiği ifade edilmiştir.²¹

Haziran 1920'de İsviçre basınında Mustafa Kemal Paşa ile ilgili yoğun haberler devam etmiştir. Tagblatt der Stadt Thun gazetesi 22 Haziran'da "Doğu'daki devrim" başlığı ile okuyucularının karşısına çıkmıştır. Haber içeriğinde Mustafa Kemal Paşa'nın iktidar alanının düşünülüğünden daha geniş olduğu, Kilikya, Likaonya, Konya, Antalya, Van, Erzurum, Trabzon, kısacası Anadolu'nun tamamını kontrol altında tuttuğu ve milliyetçilerin elindeki kaynakların da hafife alınmaması gerektiği ifade edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın sahip olduğu insan gücünün yanı sıra, ülkenin içlerine çok büyük miktarlarda savaş malzemesi taşıdığı bilgisi paylaşılmıştır. Ayrıca İtilaf Devletleri açısından şüphesiz en tehlikeli olayın, Rusya ile Mustafa Kemal Paşa arasında aktif ilişkilerin bulunmasının olduğu vurgulanmıştır. Bunun yanında Mustafa Kemal Paşa'nın, İtilaf Devletleri ile her türlü bağlantıyı reddettiği ve geniş kapsamlı taleplerinde kararlılıkla ısrar ettiğine değinilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın dört subayının İstanbul'da Harbiye Nezareti önünde asıldığı ve Mustafa Kemal Paşa ile sadrazamın (Damat Ferit Paşa) amansız düşman oldukları çıkarımı yapılmıştır.²² Aynı ayda çıkan bir diğer haber de 25 Haziran günlü Neue Zürcher Zeitung gazetesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Anadolu'da başlayan Yunan taarruzlarının bilgisinin paylaşıldığı içerikte Mustafa Kemal Paşa'nın birliklerinin Akhisar yakınlarında saldırıya uğradığı ve düzensiz bir şekilde geri çekildiği bilgisi aktarılmıştır.²³ Bu arada I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı Hükümeti ile İtilaf Devletleri arasında yapılacak barış antlaşması olan, Sevr Antlaşması'nın taslağı da belli olmuş Der Bund gazetesi 29 Haziran günlü haberinde Mustafa Kemal Paşa'nın barış antlaşmasını açıkça reddettiği ifade edilmiştir. Haber içeriğinde ayrıca Mustafa Kemal Paşa'nın birlikleri ile Yunan kuvvetleri arasında çatışmaların devam ettiği bilgisi paylaşılmıştır.²⁴

20 Temmuz 1920 tarihli Der Bund gazetesi, "Mustafa Kemal ve Bolşevikler" başlığını kullanarak okurlarına hitap etmiştir. Gazete, İstanbul'daki güvenilir kaynaklara dayandığı haberinde Mustafa Kemal Paşa'nın Moskova hükümetiyle yakın ilişkiler kurduğu, milliyetçiler ve bolşevikler arasında defalarca görüşmeler yapıldığı bilgisini aktarmıştır.²⁵

Mustafa Kemal Paşa, Fransız yazar ve politikacı Denys Cochin'in, Le National Suisse gazetesinde 9 Ağustos 1920 tarihli makalesinde Türkiye'deki gelişmeler üzerinden yer almıştır. Cochin, iki ay önce Mustafa Kemal Paşa'nın kendisini Küçük Asya'nın hâkimi olarak gördüğünü ve milliyetçi bir hareket ortaya çıkardığını ifade etmiştir. Ayrıca İslam anlayışının cesaretle korunduğu, sultanın milliyetçi hareketi engelleyemediğini ve padişahın Mustafa Kemal Paşa'dan çekindiğini dile getirmiştir. Cochin ayrıca Paris'te Kilikya Gregoryen patriği ile görüştüğünü ve ona Mustafa Kemal Paşa'nın Bab-ı Âli'ye isyan edip etmediğini sorduğunu dile getirmiştir. Bu soru üzerine patriğin kakhahalar atarak geçmişte Ermenilere karşı yapılan Kürt ayaklanması gibi milliyetçi hareketin de sultanın emriyle

²¹ "Gravi Torbidi in Turchia", *La Rezia*, 22 Mart 1920, s. 1.

²² "Die Revolution im Orient", *Tagblatt der Stadt Thun*, 22 Haziran 1920, s. 1., Bu süreçte Damat Ferit Paşa'nın başında olduğu hükümet tarafından Mustafa Kemal Paşa ve önde gene subaylar hakkında idam kararları alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Osman Akandere, "Damat Ferit Paşa'nın IV. Hükümeti Döneminde Kuvâ-yı Milliye İleri Gelenleri Hakkında Verilen İdam Kararları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı 43, 2009.

²³ "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 25 Haziran 1920, s. 2.

²⁴ "Zu den Vorgängen im Orient", *Der Bund*, 29 Haziran 1920, s. 1.

²⁵ "Mustafa Kemal und die Bolschewisten", *Der Bund*, 20 Temmuz 1920, s. 1.

yapıldığını bildirdiğini söylemiştir. Cochin yazısında ayrıca, Venizelos'un Anadolu'nun doğusuna doğru başlattığı harekattan söz ederek, Kemalistlerin artık kendisine o kadar da korkunç gelmediğini belirtmiştir.²⁶ Cochin'in bu ifadeleri Millî Mücadele sürecinde Avrupa'nın Mustafa Kemal Paşa ve onun başlattığı direnişten ne ölçüde çekindiklerini gösterir bir boyutta olmuştur.

Tagblatt der Stadt Thun gazetesi 10 Eylül 1920 tarihli haberinde doğudan gelen haberleri "*kasvetli*" olarak nitelendirmiş ve Mustafa Kemal Paşa ile Rusya Dışişleri Bakanı Çiçerin arasında gizli bir antlaşma yapılmış olabileceğine dair iddialarda bulunmuştur. Haberde ayrıca Mustafa Kemal Paşa'nın Parisli bir danışmana tüm İslam nüfusunun arkasında olduğunu açıkladığı aktarılmıştır.²⁷

İsviçre'de İtalyanca yayın yapan Il Grigione Italiano gazetesi, 5 Ocak 1921 tarihli yayınında Mustafa Kemal Paşa'nın başarılarına yer ayırmıştır. İtilaf Devletleri'nin, Türkiye'ye dayatılan antlaşmayla Yakın Doğu sorununu çözebileceğine inandığını ancak bunun mümkün olmadığı bilgisi aktarılmıştır. Anadolu'daki milliyetçilerin Mustafa Kemal Paşa komutasında Ermenilere karşı başarılar elde ettiği, Küçük Asya'nın alt üst olduğu ve İzmir'in tehdit altında olduğu ifade edilmiştir. Yunanlıların Türklere karşı koyup koyamayacağı haberde sorgulanan bir başka yön olmuştur.²⁸ 28 Eylül 1920 tarihinde TBMM'ye bağlı ordu, Doğu Cephesinde Ermeniler üzerine taarruz harekâtı başlatmış, Ermeni kuvvetleri Türk ordusu karşısında tutunamayıp geri çekilmiş ve sonunda Ermenilerle 2/3 Aralık 1920 tarihinde Gümrü Antlaşması imzalanmıştır.²⁹ Bu aşamada ifade etmek gerekir ki tüm Avrupa'da olduğu gibi İsviçre kamuoyu da Anadolu'daki Ermenilerin faaliyetlerini yakından takip etmişlerdir.

Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'nun meşru lideri olarak kabul edildiği bu süreçte, Bieler Tagblatt gazetesi 7 Ocak 1921 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'nın İtilaf Devletleri ile bir antlaşma yapabileceği söylentilerini dillendirmiştir. Haberde, Mustafa Kemal Paşa'nın İzmir'in Yunanlılar tarafından boşaltılması ve boğazların denetiminin uluslararası bir komisyon tarafından yürütülmesi şartlarını öne sürdüğü iddia edilmiştir.³⁰

22 Nisan 1921 tarihinde Neue Zürcher Nachrichten gazetesi Mustafa Kemal Paşa ile Kardinal Gasparri arasındaki mektuplaşmayı "*Roma ile Ankara arasında mesaj alışverişi*" başlığı ile paylaşmıştır. Burada özellikle Fransızların Çukurova bölgesinden çekilmeye başlamasıyla Türkiye'deki Hristiyanların himayesiz kalmasından dolayı papanın endişeleri Mustafa Kemal Paşa'ya iletilmiştir. Kardinal Gasparri tarafından Ankara'ya gönderilen yazı şu şekildedir: "*Papa Hazretleri namına mümkün olduğu kadar süratle Kafkasya, Küçük Asya, Anadolu Hristiyanlarının hayat, mal ve eşyalarının emniyet altına alınması hakkında gerekli emirlerin verilmesini sahip buldukları asil ve insaniyetkâr hissiyata güvenerek rica ve niyaz eylemek şerefiyle iftihar ediyorum. İnsaniyetin uğradığı bunca meşakkat ve eziyetlerden sonra şefkat ve merhamet sesinin her tarafta hükümran olması temenni edilir, efendim.*"³¹ Mustafa Kemal Paşa bu mektuba cevap olarak şunları ifade etmiştir:

"Kardinal Gasparri Cenapları, haşmetpenahilerinin namına olarak Anadolu, Kafkasya ve Küçük Asya Hristiyanları lehinde özel temennilerini acizane tarafıma tebliğ eyledi.

²⁶ "Rhodes et le Dodécannèse", *Le National Suisse*, 9 Ağustos 1920, s. 1.

²⁷ "Auslands-Rundschau", *Oberländer Tagblatt*, 10 Eylül 1920, s. 1.

²⁸ "Dal 1920 al 1921", *Il Grigione Italiano*, 5 Ocak 1921, s. 1.

²⁹ *Türk İstiklal Harbi, Doğu Cephesi (1919-1921)*, Cilt 3, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1995, s. 168, 224, 235.

³⁰ "Die Lage im Orient" *Bieler Tagblatt*, 7 Ocak 1921, s. 3.

³¹ "Depeschenwechsel zwischen Rom und Angora", *Neue Zürcher Nachrichten*, 22 Nisan 1921, s. 1., Bkz.: Ek-3.

Irk ve mezhep ayırmaksızın bütün memleketimiz sakinlerinin emniyet ve refahını temin mecburiyeti, insaniyetkârane hissiyatımızın ve dini Mübin’i İslam’ın bize emrettiği bir vecibedir. Dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin nüfuz ve hakimiyetinin kapsadığı bölgelerin tamamındaki Hristiyanların tam bir sükûn içinde olmaları için evvel ve ahir her türlü tedbirler alınmıştır. Sınırlarımız dahilinde herhangi bir yabancı ordusu kıtal ve haraplık getirmediği yerlerde cari olan barış ve emniyet bu beyanatımızın reddedilemez bir delildir...”³²

Mustafa Kemal Paşa Kardinal Gasparri’ye verdiği cevapta ayrıca daha önce Meclis Genel Kurulu’nda yapmış olduğu konuşmayı da ek olarak göndermiştir. “...Büyük Millet Meclisi’nin hükümet havzasına dahil bulunan bütün Gayrimüslim unsurlar, kanunlarımızın ve silahlarımızın himayesi altında emniyet ve asayişe mazhar olarak yaşamaktadır.” ifadelerinin de yer aldığı ekte, Gayrimüslim unsurların güven içerisinde olacağı yinelenmiştir.³³

Neue Zürcher Nachrichten gazetesi 27 Nisan 1921 tarihinde Mustafa Kemal Paşa’nın Rusya ile kurduğu temasa “*Bolşeviklerin desteklediği Türk Milliyetçileri*” başlığını atarak yer vermiştir. Haberde Rusya halk komiserinin açıklamaları aktarılmış, Rus işçilerinin Mustafa Kemal Paşa ve Türk halkının ulusal varoluş mücadelesini canlı bir ilgiyle takip ettiği ve Rus işçi konseylerinin Anadolu’nun ciddi şekilde mağdur olan sakinlerine destek amacıyla 30.000 altın ruble bağışladığı belirtilmiştir.³⁴ Anadolu’da Mustafa Kemal Paşa liderliğinde devam eden Millî Mücadele, bölgedeki diğer toplumlara da örnek teşkil etmiş, Arap toplumların da Fransa ve İngiltere’ye karşı bağımsızlık adına bir mücadeleye girişmelerini teşvik etmiştir. Yani Anadolu’daki Türkler ile Orta Doğu’da bulunan Arapların genel itibariyle aynı devletler karşısında, aynı dönem içerisinde mücadelelerini yürütmeleri, özellikle Mısırlı aydınların Türkiye’deki gelişmeleri yakından takip etmelerine ve örnek almalarına sebep olmuştur.³⁵ Zira bu durum da İsviçre kamuoyuna yansıyan gelişmelerden birini teşkil etmiştir. Mustafa Kemal Paşa adı o ülkelerin özgürlük mücadelelerinde de bir sembol olarak ön plana çıkmıştır. 29 Mayıs 1921 tarihli Neue Zürcher Zeitung gazetesi Mısır ile ilgili aktardığı haberlerde İskenderiye’de birtakım ayaklanma olaylarının devam ettiğini, göstericilerin protesto alayında Mustafa Kemal Paşa’nın portresini taşıdığı bilgisine yer vermiştir.³⁶

Batı Cephesi’nde mücadelelerin devam ettiği Kütahya-Eskişehir Muharebelerinin hemen öncesi ve Fransa Hükümeti’nin Ankara ile anlaşma yolları aradığı bu süreçte, Anadolu’daki savaşın devam ettiği ile ilgili haberler Engadiner Post gazetesinin 18 Haziran 1921 tarihli nüshasına yansımıştır. Burada Küçük Asya sorununun ciddiye alınması gerektiği, birkaç gün önce Kral Konstantin’in, Mustafa Kemal Paşa’ya karşı Yunan taarruzunun yeniden başlatılması için geniş bir maiyetle birlikte İzmir’e geldiği bilgisi paylaşılmıştır.³⁷ Anadolu’daki direnişten bahsedilirken benzetme yapılarak Mustafa Kemal Paşa’nın adının kullanılması suretiyle haberin aktarılması, onun Batı’daki karizmasını ortaya koyan durum olarak görülebilir. Buna bir başka örnek de 2 Temmuz günlü Oberländer Tagblatt

³² “Depeschenwechsel zwischen Rom und Angora”, *Neue Zürcher Nachrichten*, 22 Nisan 1921, s. 1., Bkz.: Ek-3., *Atatürk’ün Bütün Eserleri*, Cilt 11, (1921), 2. Basım, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2005, s. 94, 96.

³³ *Atatürk’ün Bütün Eserleri*, s. 94, 96.

³⁴ “Die Türkischen Nationalisten von den Bolschewisten Unterstützt”, *Neue Zürcher Nachrichten*, 27 Nisan 1921, s. 2.

³⁵ Arda Baş, “Atatürk Dönemi Türkiye-Mısır İlişkileri ve Günümüze Etkileri”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 31, Sayı 92, 2015, s. 38.

³⁶ “Aegypten”, *Neue Zürcher Zeitung*, 29 Mayıs 1921, s. 2.

³⁷ “Zur Weltlage”, *Engadiner Post*, 18 Haziran 1921, s. 2.

gazetesinden gelmiştir. Haberde Yunan Hükümeti “*sadece Mustafa Kemal’e karşı değil, İtilaf Devletlerine karşı da konumunu güçlendirecek erken askeri başarılar bekliyor gibi görünüyor*” ifadeleri kullanılmıştır.³⁸ Burada yine Yunanlıların Anadolu’da mücadele ettikleri Türkiye tarafındaki güçler, Mustafa Kemal Paşa’nın şahsında kişiselleştirilmiştir.

3 Temmuz 1921 tarihli Neue Zürcher Zeitung gazetesi, “*Yunan-Türk çatışması*” başlığını atmıştır. Haberde Anadolu’da Mustafa Kemal Paşa’ya karşı birtakım isyanlar çıktığı ve askeri olarak alınacak bir yenilginin onun konumunu zayıflatacağı yorumu yapılmıştır. Millî Mücadele yanlılarından bahsederken Batı’da o dönem sıkça kullanılan bir ifade olan “*Kemalistler*” kelimesini kullanan gazete, Mustafa Kemal Paşa’nın, kendi halkının isyanları ile zor durumda olduğu şeklinde cümlelere yer verilmiştir. Haber içeriğinden hareketle gazetenin, 1921 yılının Mart-Haziran ayları arasında gerçekleşen Koçgiri Ayaklanması ile ilgili bilgiler aktardığı düşünülmektedir. Haberde ayrıca “*Konya’da bir anti-Kemalist hareket daha çıktı. ...Kemal Paşa’nın kendi halkının isyanıyla tehdit edildiğine dair ciddi işaretler var; askeri bir yenilgi onun siyasi konumunu zayıflatacaktır*” ifadelerine yer verilmiştir.³⁹ Zira Millî Mücadele esnasında İstanbul Hükümeti tarafından aleyhte olarak çeşitli fetvalar ve bildirimler yayınlanmıştır. İngiliz siyasetini benimsemiş olan Hürriyet ve İtilaf Fırkası üyeleri ülke çapında zararlı propagandalar yürütmüşlerdir. Bunun yanında İtilaf Devletleri, özellikle de İngilizler kurdukları geniş çaplı propaganda ağı sayesinde sistemli olarak yoğun faaliyetler içerisinde bulunmuşlardır. Tüm bu yıkıcı çabalar birtakım kitlelerin Anadolu’da Millî Mücadele’ye karşı ayaklanmalarının zeminini hazırlamıştır. Bu ayaklanmalar Türk ordusunun savaş gücünü azaltmakla beraber, savaşın süresini de uzatmıştır.⁴⁰ İsviçre basınında bu durumun yankıları da Millî Mücadele karşıtı birtakım isyanların çıktığı şeklinde kendisini göstermiştir.

Neue Zürcher Zeitung gazetesi 10 Temmuz 1921 tarihli sayısında “*Doğu Sorunu*” başlığını kullanmış ve İngilizler ile Mustafa Kemal Paşa arasında görüşme yapılması konusuna değinmiştir. General Harrington’a Mustafa Kemal Paşa’nın sunduğu önerileri dinlemekle görevlendirildiği yönünde katı talimatlar verildiği ifade edilmiştir. Buna göre Mustafa Kemal Paşa’nın İstanbul ve boğazlar çevresini tamamen kontrol altına almayı istediği bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca Trakya ile İzmir’in geri verilmesini öngören Türk programının tamamının kabul edilmesi koşuluyla müzakereye hazır olduğunu da belirttiği aktarılmıştır.⁴¹ 11 Temmuz günlü haberde yine Harrington ve Mustafa Kemal Paşa arasındaki görüşmeler İsviçre basınında yer bulmuştur. Neue Zürcher Nachrichten gazetesi, Kemalistlerle Müttefik Kuvvetler Komutanı İngiliz General Harrington arasında görüşme yapılması, Mustafa Kemal Paşa’nın bu görüşmeyi İngilizlerin istediğini söylemesi ve bunu olmazsa olmaz olarak görmesi nedeniyle kesintiye uğradığı aktarılmıştır. Mustafa Kemal Paşa’nın ayrıca Türkiye’nin ekonomik, mali, askeri ve hukuki bağımsızlığının tam olarak tanınmasını talep ettiği ifade edilmiştir.⁴² Temmuz ayı içerisinde Avrupa gündemini meşgul eden Harrington ve Mustafa Kemal Paşa arasında planlanan görüşme, İsviçre basınında da yer bulmayı sürdürmüştür. 16 Temmuz günlü Engadiner Post gazetesi Doğu sorununun Avrupa kabinelerini meşgul ettiğini, Türklerin azimleriyle, Küçük Asya’daki savaş sahasında sürekli ilerleme kaydettiği bilgisi paylaşılmıştır. Bu sırada Fransız hükümeti ile Mustafa Kemal Paşa’nın Paris’teki temsilcisi arasında bir anlaşmaya varılmanın planlandığı iddia edilmiştir. Yine İngiltere’nin, Akdeniz filosunun tamamını

³⁸ “Auslands-Rundschau”, *Oberländer Tagblatt*, 2 Temmuz 1921, s. 1.

³⁹ “Die Griechisch-Türkischen Kämpfe”, *Neue Zürcher Zeitung*, 3 Temmuz 1921, s. 2.

⁴⁰ *Türk İstiklal Harbi, İstiklal Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921)*, s. 2, 4.

⁴¹ “Das Orientproblem”, *Neue Zürcher Zeitung*, 10 Temmuz 1921, s. 2.

⁴² “Griechisch-Türkischer Krieg”, *Neue Zürcher Nachrichten*, 11 Temmuz 1921, s. 2.

doğuya yığıldığı ve artık Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek üzere General Harrington'ı gönderecekleri haberinin tüm dünyaya yayıldığından bahsedilmiştir. Ayrıca başlangıçta Anglo-Kemalist istişarelerinin, Ankara'nın milliyetçi programlarından en ufak bir sapmayı reddetmeleri nedeniyle başlatılmadığını da vurgulamıştır.⁴³ Bahsi geçen süreçte taraflar arası karşılıklı mesajlar iletilmiş, Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara Hükümeti'nin talepleri kabul edilirse müzakerelerin olabileceğini aktarması üzerine hadise kapanmıştır.⁴⁴ Bu durum Mustafa Kemal Paşa'nın kararlı tutumunun İtilaf Devletleri'nin Ankara'ya bakışını nasıl yumuşatmaya başladığını göstermesi açısından önem arz etmiştir.

Neue Zürcher Zeitung gazetesi 12 Ağustos 1921 tarihli yayınında "Yunan-Türk Çatışması" başlığını kullanarak Mustafa Kemal Paşa'yı konu edinmiştir. Alınan haberler doğrultusunda Kemalistlerin Rumları ve diğer Hıristiyanları Karadeniz bölgesinden sürdüğü bildirilmiş, bu durumun Hristiyanlar arasında büyük bir heyecan oluşturduğu ifade edilmiştir.⁴⁵ Sakarya Meydan Muharebesi ve Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması sonrasında TBMM Hükümeti ve Mustafa Kemal Paşa'nın Türkiye'nin meşru temsilcileri olması durumu Avrupa kamuoyunda net bir şekilde kabul edilmiş ve bu durum İsviçre basınına da yansımıştır. Neue Zürcher Zeitung gazetesi 3 Kasım 1921 tarihinde Times gazetesine dayandığı haberinde Orta Doğu'daki olayların bir dönüşüme uğradığı, Britanya Hükümeti'nin Türkiye'nin tek sorumlu hükümeti olarak Mustafa Kemal Paşa'yı görebileceğini ifade etmiştir. Haberde ayrıca Yurtdışında hâkim olan, İngiliz hükümetinin Yunanlıların iddialarını onayladığı izleniminin ortadan kaldırılması gerektiği ele alınmıştır. İngiltere'nin Yunanlılara, imkânsız taleplerden kaçınma tavsiyesinde bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Buna ek olarak Yunanlıların, Küçük Asya'nın boşaltılmasına kadar iddialarını geri çekmelerine ikna edilmeleri gereken anın geldiği ifade edilmiştir. Böylece Ankara Hükümeti sayesinde Yakın Doğu'da adil bir güç dengesinin sağlanacağı ve Britanya İmparatorluğu'nun çıkarlarını tehlikeye sokan huzursuzluğun ortadan kaldırılacağı bildirilmiştir.⁴⁶ Times gazetesi üzerinden İngiliz kamuoyunun görüşlerinin aktarıldığı bu haberde Yunanlıların Anadolu'da başarı elde edemeyeceklerinin anlaşılması durumu Avrupa kamuoyunda hâkim olmaya başlamıştır. Bu durum Mustafa Kemal Paşa'nın Türkiye ile yapılacak görüşmelerde ikna edilmesi gereken kişi olarak görülmesini de güçlendiren bir olgu olmuştur. 13 Kasım 1921 tarihinde İsviçre basınına Ankara Antlaşması yansımıştır. Der Bund gazetesi Fransız hükümeti ile Mustafa Kemal Paşa hükümeti arasında 20 Ekim'de Ankara Antlaşması gerçekleştirildiğini bu vesileyle böylesine amansız bir mücadeleye girmeyeli uzun zaman olduğunu bildirmiştir. Haber içeriğinde ise Fransa ve İngiltere'nin Yakın Doğu'da birbirleri ile çekiştiği ve Türkler ile ilk anlaşmayı da Fransızların imzaladığı dile getirilmiştir. İki müttefikin Yakın Doğu'da farklı kartlar oynadığı ve farklı hedeflerin peşinde koştuğuna dikkat çekilmiştir.⁴⁷

1922'nin ilk aylarında İsviçre basınında Mustafa Kemal Paşa ile ilgili haberler seyrekleşmiştir. Bu yılın ilk ayında Neue Zürcher Zeitung gazetesi 25 Ocak günlü haberinde Mustafa Kemal Paşa'nın önemli bir hamlesine yer vermiştir. Habere göre Ankara'daki Kemalist hükümetin posta ve telgraf komiserliği tarafından pul çıkartılmaya başlandığı ifade edilmiştir. Haber içeriğinde ise şimdiye kadar Anadolu'nun Mustafa Kemal Paşa ve Ankara Millet Meclisi idaresi altındaki bölgelerinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun sembollerini içeren pulların kullanıldığı bildirilmiştir. Pulların içeriği ile ilgili de bilginin verildiği haberde

⁴³ "Auslands-Rundschau", *Engadiner Post*, 16 Temmuz 1921, s. 1.

⁴⁴ G. Jaeschke, "Mustafa Kemal General Harrington ile Görüşmek İstemiş midir?", *Belleten*, Cilt 36, Sayı 142, 1972, s. 171.

⁴⁵ "Die Griechisch-Türkischen Kämpfe", *Neue Zürcher Zeitung*, 12 Ağustos 1921, s. 2.

⁴⁶ "Das Orientproblem", *Neue Zürcher Zeitung*, 3 Kasım 1921, s. 2.

⁴⁷ "England und Frankreich im Nahen Orient", *Der Bund*, 13 Kasım 1921, s. 2.

pulların üzerinde Ankara'daki meclis binası, kongrenin toplandığı Sivas Lisesi binası ve Yavuz Sultan Selim'in Edirne'deki ünlü camisinin olduğuna vurgu yapılmıştır.⁴⁸ Pulların basılması Millî Mücadele'nin meşruluğunun tesis edilmesinde önemli bir propaganda işlevi görmüş ve yeni kurulacak olan Türk devletinin egemenliğini pekiştiren bir özellik ihtiva etmiştir.⁴⁹ Bu bağlamda Ankara Hükümeti'nin kendi namına pul bastırması bir hakimiyet göstergesi olarak değerlendirildiği için, İsviçre basınının bu konuya yer vermesi Mustafa Kemal Paşa'nın egemenliği kullanma hamlesinin bir göstergesi olmuştur.

Büyük Taarruz hazırlık sürecindeki sessizlik döneminde Mustafa Kemal Paşa içerikli haberlere ara veren İsviçre basını, 1922 yılının Eylül ayı itibariyle onun çevresinde gelişen haberleri yoğunlaştırmıştır. Zira Ağustos ayında başlayan Büyük Taarruz süreci ile Batı basınına Türkiye'de yaşanan gelişmeler sıklıkla yansımış, bu durum İsviçre'de de Mustafa Kemal Paşa özelindeki haberleri arttırmıştır. Neue Zürcher Nachrichten gazetesi 21 Eylül 1922 tarihinde Anadolu'daki Türk-Yunan savaşı ile ilgili baş sayfadan bilgiler vermiştir. Gazete Kemalist ordunun Afyonkarahisar çevresine konuşlandığını ve İzmir'in ele geçirildiğini aktarmıştır. Ayrıca Kemalistlerin ilk ilerleyişinden sonra Yunanlıların, Türklerin saldırısına uğramayan kuzeydeki kuvvetlerini artık tutamayacaklarını anladıkları ve birlikleri Trakya'ya geri götürmeye karar verdiği ifade edilmiştir. Buna ek olarak Büyük Taarruzun nasıl gerçekleştiği de aktarılmış, Mustafa Kemal Paşa'nın Fransa'dan savaş malzemesi aldığı iddiasında bulunan gazete Yunanlılar zaten geri çekilmekteyken, Türk ordusunun Yunan kuvvetlerini imha etmek için yola çıktığını bildirmiştir. Devamında ise Türk ordusunun Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile İzmir'e doğru yürüyüşe geçtiği ifade edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın savaşı kazandığına değinilen haberde "... Mustafa Kemal şimdiden çitasını yükseltiyor..." cümlesine yer verilmiştir. Gazete haberi verirken kullandığı habercilik dilinde olayı üzücü olarak nitelendirmiş ve tüm bu yaşanan gelişmelerin Mustafa Kemal Paşa'nın eline büyük bir koz verdiğine dikkat çekmiştir.⁵⁰

Bu sırada Mustafa Kemal Paşa'nın bundan sonraki tavrının ne yönde olacağı Batı basınında merak konusu olmuştur. Neue Zürcher Zeitung gazetesi 22 Eylül 1922 tarihinde yaptığı haberinde, İngiltere'nin, Çanakkale'de birliklerinin kalması konusunda ısrar ettiği, Fransa'nın ise Mustafa Kemal Paşa'yı buraya taarruza geçmekten caydırmak için elinden geleni yaptığı üzerinde durulmuştur. Fransız General Pellé'nin Ankara ile kişisel temasa geçerek, askeri operasyonların birkaç gün ertelenmesini sağladığı ifade edilmiştir. Ayrıca "*Kemalistlerin sabrı çok ağır bir sınavdan geçirilmemelidir*" şeklinde bir ifade kullanan gazete, belirli garantiler olmadan Türklerin silah bırakmayacağı gerçeğini aktarılmıştır. Buna ek olarak Mustafa Kemal Paşa'nın taleplerinin nasıl olacağı konusunda çeşitli duyular paylaşılmış ve Türk tarafının taleplerini Misak-ı Millî'nin oluşturabileceği belirtilmiştir. Gazete bu dönem batı basınının merak ettiği konulardan birini de gündeme almış olup, o da Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul üzerine harekete geçip geçmeyeceği olmuştur. 23 Eylül günlü haberde Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a ilerlemesine yardımcı olmak için Sovyetler Birliği kuvvetlerinin tam hazır durumda olduğu iddiasında bulunulmuştur. Mustafa Kemal Paşa'nın elçileri ile Ruslar arasında görüşmelerin sürekli olarak devam ettiği şeklinde bilgiler de ayrıca haber içeriğine yansdığı görülmüştür.⁵¹

⁴⁸ "Kleine Mitteilungen", *Neue Zürcher Zeitung*, 25 Ocak 1922, s. 6.

⁴⁹ Sezer Ahmet Kına, "Erken Cumhuriyet Döneminde Simgesel İktidara Bourdieu üzerinden Bakmak: Posta Pulları Örneği", *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, Sayı 62, 2022, s. 43.

⁵⁰ "Der Griechisch-Türkische Krieg", *Neue Zürcher Nachrichten*, 21 Eylül 1922, s. 1.

⁵¹ "Die Orientkrise", *Neue Zürcher Zeitung*, 22 Eylül 1922, s. 2., "Die Orientkrise", *Neue Zürcher Zeitung*, 23 Eylül 1922, s. 2.

25 Eylül 1922 tarihli Neue Zürcher Zeitung gazetesi “İngiltere ve Çanakkale Boğazı” başlığını kullanarak Türkiye ve Mustafa Kemal Paşa ile ilgili haber yapmış, Birleşik Krallık Başbakanı Lloyd George’un açıklamalarına yer verilmiştir. George gazetecilere verdiği demeçte, mevcut fikir ayrılıklarının doğasının yanlış yorumlanması nedeniyle gerçekleri açıklama zorunluluğu hissettiğini söylemiştir. Anadolu ve Trakya konusunda varılan anlaşmanın mahiyeti ne olursa olsun, bunun Müttefikler arasındaki bir konferansta yapılması gerektiğini belirten George, Çanakkale Boğazı ve İstanbul Boğazı’ndaki deniz ve kara kuvvetlerini güçlendirecek tedbirlerin alınmasına öncelik verdiklerini dile getirmiştir. George ayrıca İngiltere’nin bu süreçte Türkler ve Rumlar arasında tamamen tarafsız kaldığını belirtmiştir. Yunanlıların İstanbul’u işgal etme tehdidinde bulunduğu, bunu da Türklerin İzmir’e yönelik hareketine karşı bir hamle olarak yorumlandığını ifade etmiştir. George, Çatalca hattının tarafsız bölge olduğu ve General Harrington’un bu bölgeyi elinde tutarak iki tarafın da burayı geçmesine müsaade etmeyeceğine değinmiştir. Haberin devamında Mustafa Kemal Paşa’nın bundan sonraki tavrı da merak edilmiş, Fransa’nın arabuluculuğu yoluyla Mustafa Kemal Paşa’nın müzakere masasına getirilmesi ve tarafsız bölgeye sonuna kadar saygı göstermesi de umut edildiği aktarılmıştır. Ayrıca Mustafa Kemal Paşa’nın İstanbul’a girmesinin uzun sürmeyeceği de haberin son kısmına eklenmiştir. Gazete aynı gün yaptığı bir başka haberde yine Mustafa Kemal Paşa’ya değinmiştir. İtilaf Devletleri adına Mustafa Kemal Paşa’ya gönderilen notanın metnine yer verilen içerikte, notanın Kemalistlere tam bir tatmin sağlayacağını umulduğu dile getirilmiştir. Fransız Diplomat Henry Franklin-Bouillon ile Mustafa Kemal Paşa arasında yapılacak görüşmeye değinilen haberde, Bouillon’un Türk karargahına varıncaya kadar Boğazlar bölgesinde önemli bir olay yaşanmayacağından emin olduğunu söylediği ifadelerine yer verilmiştir. Bouillon ile Mustafa Kemal Paşa’nın İzmir’te buluşacağı açıklanmıştır.⁵² Franklin Bouillon Fransa adına, İngiltere ve İtalya’nın da uygun görmeleri sonucunda Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek üzere geldiğini bildirmiştir. 23 Eylül’de verilen notanın konusu askeri hareketin durdurulması ve barış konferansının gerçekleştirilmesi adına olmuştur. Notada Türk askerinin Boğazlardaki tarafsız bölgeye gönderilmemesi şartıyla, Trakya’nın Edirne de dahil olmak üzere Meriç Nehri’ne kadar Türkiye’ye iade edilmesi ile ilgili Ankara’nın isteğinin olumlu karşılanacağı bildirilmiştir. Ayrıca barış görüşmelerinin başlamasından önce Yunanlıların, İtilaf Devletleri tarafından çizilen hattın gerisine çekilmesi adına, büyük devletlerin nüfuzunu kullanacağı sözü verilmiş ve bu konuda görüşülme yapmak adına İzmir veya Mudanya’da bir oturum gerçekleştirilmesi teklif edilmiştir.⁵³ Böylece Mudanya Ateşkes Antlaşması’na giden süreçte yol haritası belirlenmiştir.

6 Ekim 1922 tarihli Oberländer Tagblatt gazetesi, “Kemal Paşa’nın Özgeçmişi” başlığını kullanarak Mustafa Kemal Paşa’nın kısaca hayatı hakkında bilgi vermiştir. Yazı şu şekildedir:

“Artık kamuoyunun ilgi odağı haline gelen Mustafa Kemal Paşa’nın ailesi, mütevazı, neredeyse yoksul koşullarda yaşadıkları Rumeli’den geliyor. Kemal’in babası, Selanik’te küçük bir gümrük memuruydu ve oğlu henüz çocukken ölmüştü. Hiçbir kaynak olmadan kaldı. Zavalı çocuk, büyük zorlukların üstesinden gelerek ilkokul eğitimi almayı başardı ve sonunda, genelkurmay için atanan Türk subaylarının yetiştirildiği Konstantinopolis’teki Harbiye askeri okuluna gitmesini sağlayan bir burs kazandı. Ancak halkla sürekli temas halinde kaldı ve böylece ulusal yaşamın itici güçlerine ilişkin bakış açısını genişletti. Sık sık yoldaşlarını etrafına topluyor, onlara özgürlük ve vatan hakkında ateşli konuşmalar yapıyor ve onları içinde yaşadıkları savunulamaz koşullar konusunda bilgilendirmekten asla yorulmuyordu. Kemal subay olarak atandığında, kurduğu ve Türkiye’nin yeniden

⁵² “England und die Dardanellen-Ausland”, *Neue Zürcher Zeitung*, 25 Eylül 1922, s. 1, 2.

⁵³ Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, Cilt 2 (1920-1922), Milli Eğitim Basımevi, 9. Basım, İstanbul, 1969, s. 678, 679.

doğuşunu ve reform ihtiyacını hevesle propaganda ettiği bir gazetenin başkanıydı. Elbette bu faaliyet aynı zamanda kendisinin sonraki 20 yıl boyunca ağır bir şekilde çektiği zulümler zincirinin de başlangıç noktasını oluşturdu. Siyasi propaganda çalışmaları nedeniyle önce Şam'a, daha sonra Yafa'ya sürüldü ve sonunda bir şehirden diğerine kaçtı, gizli kalmaya ve sefil bir hayat sürmeye zorlandı... ..Şimdi, subay olarak atanmasından 20 yıl sonra, eski asi ve sürgün, kendisini ulusal bir kahraman, en ateşli arzularının hedefi olarak görüyor.”⁵⁴

1922 yılının Ekim ayı itibariyle Mudanya Ateşkes Antlaşması ile ilgili haberler İsviçre basınına yansımıştır. Neue Zürcher Zeitung gazetesi 9 Ekim 1922 tarihli yayınında Türkiye adına Mudanya'da görüşmeleri yürüten kişinin İsmet Paşa olduğu, Mustafa Kemal Paşa'nın da Bursa'ya gelerek görüşmeleri takip ettiği ve General Harrington ile bir toplantı yapmasının planlandığı ifade edilmiştir.⁵⁵

1923 yılında ise genel itibariyle Lozan Konferansı sürecine değinen İsviçre basını, Mustafa Kemal Paşa ile ilgili haberlerini de bu yönde ortaya koymuştur.

Sonuç

Millî Mücadele döneminde İsviçre basınında Mustafa Kemal Paşa haberleri, genellikle onun liderliği ve Anadolu'daki hareketin başına geçmesi durumu çerçevesinde yansımıştır. Özellikle Anadolu, Türk-Yunan savaşı ve Yakın Doğu üzerindeki haberlerde Mustafa Kemal Paşa adı sıklıkla geçmiştir. Haber içeriklerinde Anadolu'daki millî direniş ile ilgili bilgiler paylaşılırken ve oluşturulan güçlerden bahsedilirken çoğu zaman “*Mustafa Kemal Paşa'nın kuvvetleri veya birlikleri*” şeklinde ifadelere yer verilmiştir. Ayrıca Mustafa Kemal Paşa'nın isminden hareketle, Anadolu'daki milli direnişi yürütenleri ifade etmek adına Batı basını tarafından sıklıkla kullanılan “*Kemalistler*” ifadesi, İsviçre basınında da ara ara kullanılmıştır.

Mustafa Kemal Paşa'nın İsviçre basınına yansımaları ilk olarak Trablusgarp Savaşı ile görülmüş, daha sonra uzun bir müddet onunla ilgili habere rastlanmamıştır. Millî Mücadele sürecinin başlaması ile 1919 yılında İsviçre basınında Mustafa Kemal Paşa içerikli haberler artış göstermiştir. Başlarda onun Anadolu hareketinin başına geçmesi ve bir mücadele başlatma haberlerine yer verilmiştir. İsviçre kamuoyu, Anadolu'da başlayan bu mücadeleyi birkaç kez İttihatçılık şeklinde yorumlasa da daha sonra bu durumu ısrarla savunan haberlere son vermiştir. 1920-1922 yıllarında ise Mustafa Kemal Paşa önderliğinde yürütülen Millî Mücadele haberleri içerisinde onun çalışmaları yer bulmuştur. Bu haber içeriklerinde Mustafa Kemal Paşa'nın Anadolu'da başlattığı hareketin Dünya'da da yankı bulduğu, Orta Doğu coğrafyasında örnek teşkil edebileceği, Mısır'da yaşanan birtakım olaylar üzerinden aktarılmıştır. Bu süreçteki haberlerde ilaveten Mustafa Kemal Paşa'nın Kardinal Gasparri ile yazışması, Ankara'nın Rusya ile olan ilişkileri, Fransa ile kurulan temaslar dikkat çekilen noktalardan olmuştur. Hristiyan dünyanın dikkatinin Anadolu üzerine yoğunlaştığını ispatlayan bu haberler kimi zaman Ankara'nın başarılı hamlelerini gösterir nitelik taşımış, kimi zaman da tedirginlikle karşılanmıştır. İsviçre basınına üzerinde durduğu konulardan biri de Anadolu'da Millî Mücadele karşıtı çıkan ayaklanmalar hakkında olmuş, bu ayaklanmaların Mustafa Kemal Paşa'ya zarar verebileceği yönünde yorumlar yapılmıştır. Özellikle Büyük Taarruz sonrasında Avrupa'da olduğu gibi İsviçre basını da Mustafa Kemal Paşa'nın bundan sonraki hamlelerinin ne yönde olacağını dikkatle takip ettiklerini hissettirir içerikler üreterek onunla ilgili haberler paylaşmışlardır. 1922 itibariyle

⁵⁴ “Der Lebenslauf Kemal Paschas”, *Oberländer Tagblatt*, 6 Ekim 1922, s. 3., Bkz.: Ek-4.

⁵⁵ “Die Orientkrise”, *Neue Zürcher Zeitung*, 9 Ekim 1922, s. 2.

Mustafa Kemal Paşa'nın başarılı olduğunu kabul eder nitelikte haberler paylaşan İsviçre basını, bilhassa gerçekleştirilen müzakereler çerçevesinde bazı bilgiler aktarmıştır. İsviçre basınında Mustafa Kemal Paşa ile ilgili doğrudan olumsuz bir habere rastlanmamış ancak kullanılan haber dili de İtilaf Devletleri'nin üstenci tavrını sergileyen bakış açısından da farklı olmamıştır.

Millî Mücadele ve Mustafa Kemal Paşa özelinde dünya kamuoyuna yansıyan gelişmelerin uluslararası boyutta daha fazla incelenmesi gerektiği bir gerçek olarak görünmektedir. İsviçre basınındaki yansımaları, sadece o döneme özgü bir örnek olarak değil, aynı zamanda Millî Mücadele tarihine, bundan hareketle uluslararası ilişkiler çalışmalarına ve medya çalışmalarına katkı sağlayacak bir analiz alanı olarak ele alınabilir. Gelecekteki araştırmalar, bu alanda daha derinlemesine bir anlayış ile daha kapsamlı olarak irdelenmesi, literatürün daha da çeşitlenmesini sağlayabilecektir. Bu sayede Millî Mücadele süreci ve Mustafa Kemal Paşa hakkındaki çalışmalar daha boyutlu bir mahiyete kavuşacaktır.

Kaynakça

1. Gazeteler

- "Aegypten", *Neue Zürcher Zeitung*, 29 Mayıs 1921.
- "Auslands-Rundschau", *Engadiner Post*, 16 Temmuz 1921.
- "Auslands-Rundschau", *Oberländer Tagblatt*, 10 Eylül 1920.
- "Auslands-Rundschau", *Oberländer Tagblatt*, 2 Temmuz 1921.
- "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 10 Ağustos 1919.
- "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 30 Eylül 1919.
- "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 6 Ekim 1919.
- "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 1 Kasım 1919.
- "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 15 Ocak 1920.
- "Ausland-Türkei", *Neue Zürcher Zeitung*, 25 Haziran 1920.
- "Dal 1920 al 1921", *Il Grigione Italiano*, 5 Ocak 1921.
- "Das Orientproblem", *Neue Zürcher Zeitung*, 10 Temmuz 1921.
- "Das Orientproblem", *Neue Zürcher Zeitung*, 3 Kasım 1921.
- "Das Schickfal Türkei" *Der Bund*, 7 Ocak 1920.
- "Depeschenwechsel zwischen Rom und Angora", *Neue Zürcher Nachrichten*, 22 Nisan 1921.
- "Der Griechisch-Türkische Krieg", *Neue Zürcher Nachrichten*, 21 Eylül 1922.
- "Der Italienisch-Türkische Krieg", *Neue Zürcher Zeitung*, 5 Şubat 1912.
- "Der Lebenslauf Kemal Paschas", *Oberländer Tagblatt*, 6 Ekim 1922.
- "Die Griechisch-Türkischen Kämpfe", *Neue Zürcher Zeitung*, 3 Temmuz 1921.
- "Die Griechisch-Türkischen Kämpfe", *Neue Zürcher Zeitung*, 12 Ağustos 1921.
- "Die Lage im Orient" *Bieler Tagblatt*, 7 Ocak 1921.
- "Die Moche", *Der Bund*, 17 Ağustos 1919.
- "Die Orientkrise", *Neue Zürcher Zeitung*, 22 Eylül 1922.

- “Die Orientkrise”, *Neue Zürcher Zeitung*, 23 Eylül 1922.
- “Die Orientkrise”, *Neue Zürcher Zeitung*, 9 Ekim 1922.
- “Die Revolution im Orient”, *Tagblatt der Stadt Thun*, 22 Haziran 1920.
- “Die Starke Hand in der Türkei”, *Neue Zürcher Zeitung*, 8 Mart 1920.
- “Die Türkischen Nationalisten von den Bolschewisten Unterstützt”, *Neue Zürcher Nachrichten*, 27 Nisan 1921.
- “England und die Dardanellen-Ausland”, *Neue Zürcher Zeitung*, 25 Eylül 1922.
- “England und Frankreich im Nahen Orient”, *Der Bund*, 13 Kasım 1921.
- “Gravi Torbidi in Turchia”, *La Rezia*, 22 Mart 1920.
- “Griechisch-Türkischer Krieg”, *Neue Zürcher Nachrichten*, 11 Temmuz 1921.
- “Insurrection Nationale en Turquie”, *La Sentinelle*, 4 Eylül 1919.
- “Kleine Mitteilungen”, *Neue Zürcher Zeitung*, 25 Ocak 1922.
- “Mustafa Kemal und die Bolschewisten”, *Der Bund*, 20 Temmuz 1920.
- “Rhodes et le Dodécanèse”, *Le National Suisse*, 9 Ağustos 1920.
- “Türkei”, *Bieler Tagblatt*, 15 Ağustos 1919.
- “Türkei”, *Der Bund*, 4 Eylül 1919.
- “Türkei”, *Neue Zürcher Zeitung*, 3 Eylül 1919.
- “Verschiedene Nachrichten-Die Ausständigen von Anatolien verlangen den Rücktritt der Regierung”, *Der Bund*, 27 Eylül 1919.
- “Zu den Vorgängen im Orient”, *Der Bund*, 29 Haziran 1920.
- “Zur Weltlage”, *Engadiner Post*, 18 Haziran 1921.

2. Kitap ve Makaleler

- Akandere, Osman (2009), “Damat Ferit Paşa’nın IV. Hükümeti Döneminde Kuvâ-yı Milliye İleri Gelenleri Hakkında Verilen İdam Kararları”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S. 43, s. 343-406.
- Armaoğlu, Fahir (1998), “İngiliz Belgelerinde İstanbul’un İşgali (16 Mart 1920)”, *Bellekten*, C. 62, S. 234, s. 467-494.
- Atatürk, Mustafa Kemal (1970), *Nutuk*, C. 1 (1919-1920), 10. Basım, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Atatürk, Mustafa Kemal (1969), *Nutuk*, C. 2 (1920-1922), 9. Basım, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Atatürk’ün Bütün Eserleri, C. 11, (1921), (2005), 2. Basım, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Baş, Arda (2015), “Atatürk Dönemi Türkiye-Mısır İlişkileri ve Günümüze Etkileri”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 31, S. 92, s. 31-76.
- Elmacı, Mehmet Emin (2022), *Mustafa Kemal (Atatürk) ve Kamuoyunda Tanınması (1911-1919) Fotoğraf ve Haberleriyle*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Erdoğan, Haşim (2023), “Millî Mücadele Döneminde Kayseri”, *Millî Mücadele’nin Yerel Tarihi 1918-1923*, C. 5, ed. Mustafa Göleç vd., Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, s. 191-238.
- Jaeschke, G. (1972), “Mustafa Kemal General Harrington ile Görüşmek İstemiş midir?”, *Bellekten*, C. 36, S. 142, s. 169-172.
- Kına, Sezer Ahmet (2022), “Erken Cumhuriyet Döneminde Simgesel İktidara Bourdieu

Üzerinden Bakmak: Posta Pulları Örneği”, *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, S. 62, s. 33-65.

Mutlu, Cengiz (2012), “Birinci Dünya Savaşı’ndan Milli Mücadele’ye İsviçre’de Osmanlı Aleyhtarı Propaganda ve Osmanlı Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin Faaliyetleri”, *History Studies*, C. 4, S. 4, s. 245-260.

Türk İstiklal Harbi, Batı Cephesi, Yunanlıların Batı Anadolu’da İstila Hareketlerine Başlamaları, İzmir’in İşgali, Mustafa Kemal Paşa’nın Samsun’a Çıkması, Millî Mukavemet’in Kurulması (15 Mayıs - 4 Eylül 1919), C. 2, (1994), Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Türk İstiklal Harbi, Doğu Cephesi (1919-1921), C. 3, (1995), Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Türk İstiklal Harbi, İstiklal Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921), C. 6, (1974), Genelkurmay Harp Tarih Başkanlığı Resmi Yayınları, Ankara: Genelkurmay Basımevi.

3. Ansiklopedi Maddeleri

Toksoy, Nurcan, Erzurum Kongresi, *Atatürk Ansiklopedisi*, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, Elektronik Materyal, Erişim Adresi: <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/erzurum-kongresi/>, Son Erişim Tarihi: 07.02.2024.

EKLER

Ek-1: İsviçre basınında Mustafa Kemal Paşa’yı konu edinen haber içeriği (“Ausland-Türkei”, *Neue Zürcher Zeitung*, 10 Ağustos 1919, s. 2)

Türkei.

Mailand, 8. Aug. pt Wie der Sonderkorrespondent des „Secolo“ in Konstantinopel berichtet, ist unter der anatolischen Bevölkerung Kleinasiens infolge der griechischen Besetzung eine Aufstands- und Unabhängigkeitsbewegung im Gange. Die Griechen haben wiederholte Schlappen erlitten und mußten bereits 70,000 Mann für ihren Sicherheitsdienst nach Kleinasien schaffen. In Mittel- und Nordanatolien herrscht eine starke Gärung. Der als Generalinspektor des türkischen Heeres nach Kleinasien entsandte General Mustafa Kemal Pascha hat sich an die Spitze der anatolischen Unabhängigkeitsbewegung gestellt, die indessen noch für die Beibehaltung der türkischen Oberhoheit des Sultans eintritt. In Erzerum, Angora und Sivass wurden konstituierende Versammlungen abgehalten.

Ek-2: İsviçre basınında Türkiye ve Mustafa Kemal Paşa'yı konu edinen haber içeriği ("Das Schickfal Türki" Der Bund, 7 Ocak 1920, s. 1)

Beste, Briefwechsel
7. Januar 1920
Abteilung: Abtheilung
Red. und Verlag: Verlagsgesellschaft
Druckerei: Druckerei

Der Bund

Österreichischer Zentralblatt und Berner Zeitung

Dr. 6

Erstes Blatt
21. Jahrgang
Verlagsredaktion: Publikation A.-B.
Zürich: Zürich

Abbestellungspreis für die Schweiz: 1.20 Franken. Abbestellungspreis für die Auslandsländer: 1.50 Franken. Einzelheft: 0.10 Franken. Anzeigenpreis: 1.20 Franken. Postgebühr: 0.10 Franken. Inland: 1.30 Franken. Ausland: 1.60 Franken. Abbestellungspreis für die Schweiz: 1.20 Franken. Abbestellungspreis für die Auslandsländer: 1.50 Franken. Einzelheft: 0.10 Franken. Anzeigenpreis: 1.20 Franken. Postgebühr: 0.10 Franken. Inland: 1.30 Franken. Ausland: 1.60 Franken.

Das Schickfal Türki

Die eigentümliche Situation in der Türkei ist in der Welt nicht nur ein nationales Problem, sondern ein internationales. Die Türkei ist ein Land, in dem die Interessen der verschiedenen Nationen in Einklang gebracht werden müssen. Die türkische Nation hat eine lange Geschichte, die von den Kämpfern der Unabhängigkeit geprägt ist. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land. Die türkische Nation hat die Freiheit erlangt und ist heute ein unabhängiges Land.

Ek-3: Mustafa Kemal Paşa ile Kardinal Gasparri arasında yapılan yazışmanın İsviçre basınında yansımaları ("Depeschenwechsel zwischen Rom und Angora", *Neue Zürcher Nachrichten*, 22 Nisan 1921, s. 1)

17. Jahrgang. Nr. 100. 1. Blatt. Einzelpreis 10 Gts.
Freitag, 22. April 1921.

Neue Zürcher Nachrichten

mit Kurs- und Handelsteil

Erscheint wöchentlich Sondernummer mit Montag-Morgenblatt und abendschließender 3. Beilage: „Literarische Werte der Neuen Zürcher Nachrichten“, „Die Woche“ (Sonntagsausgabe), „Die Welt der Frau“ (Frauenzeitschrift) und „Die Kunst“ (Kunstbeilage).

Abonnementpreise: Ganzes Jahr 100 Gts., 6 Monate 55 Gts., 3 Monate 30 Gts., 1 Monat 10 Gts., 1 Viertel 5 Gts., 1 Monat 2 Gts., 1 Viertel 1 Gts., 1 Monat 0,50 Gts., 1 Viertel 0,25 Gts.

Die Redaktion wohnt im Hauptbahnhofstr. 10 in der 1. Etage der Postgebäude. Die Redaktion ist von 9 bis 12 Uhr geöffnet. Die Redaktion ist von 9 bis 12 Uhr geöffnet.

Redaktion und Verwaltung: Bureau: Poststrasse 20
Telefon: 444444. Druck: 123456. Verlag: 123456.

Postfachnummer: 123456. **Telefonnummer:** 123456. **Telefaxnummer:** 123456.

Druck: 123456. **Verlag:** 123456. **Postfachnummer:** 123456.

Depeschenwechsel zwischen Rom und Angora.

Zu den die Fremden, feindlichen Kunde reichend, aus Ziffern zusammengesetzt haben, ist das französische Vorkommen über die Christen in der Türkei weitgehend gewesen. Deshalb hat der Herr, nachdem er mit der französischen Regierung Kemal Paschas in Angora nicht offizielle Beziehungen unterhält, mit diesem Mann vor einiger Zeit Verhandlungen angefangen und vor langem folgende Depesche nach Angora geschickt:

„Im Namen des Papstes habe ich die Ehre, Ihre ersten Gefährungen der Menschlichkeit anzuerkennen, indem ich Sie bezeichne, je mehr es möglich die menschlichen Wünsche zu erfüllen, um die Rettung für das Leben und die Güter der Christen des Handels, des Handels und Handels zu sichern. Nach je vielen Zeichen, die die Menschheit erachtet hat, ist es wünschenswert, dass die Stimme der Milde und des Mitleides sich ausbreiten sollte.“

Kardinal Gasparri.

Nach diese Depesche erwiderte Kemal Pascha durch folgende direkte Antwort:

„Im Namen Unser Heiligkeit hat S. Eminenz der Kardinal Gasparri mir telegraphisch Ihren Wunsch zugewandt der Christen Anzuerkennen, das Anzuerkennen und die Anzuerkennen Anzuerkennen. Die Gründe für die Sicherheit und das Wohlwollen aller Bewohner unserer Lande ohne Unterscheidung der Rasse und der Religion ist für und eine und von anderen Gefährungen der Menschlichkeit wie der muslimantischen Religion gegenüber aufrechter Willigkeit. Zuvor sind bereits zu gleicher Zeit die notwendigen Maßnahmen getroffen worden, damit die Christen aller Jener Gegenden, über die ich die Kontrolle und der Einfluss der Regierung der großen Nationalversammlung der Türkei erfüllt, die vollkommenen Ruhe erlangen. Die Gründe und die Sicherheit, welche im Interesse unserer Grenzen überall dort, wo nicht ein fremdes Volk die Zerstörung und den Tod bringt, bestehen, bilden den unbedingtesten Beweis meiner Wohlwollens. Verweilen Sie, um besser die Unverständlichkeit unserer Politik über diese Dinge zu erklären, nehme ich mit die Freiheit, nachfolgend dem Heiligkeit die hochachtungsvoll von mir gemachten Erklärungen in meiner Stellungnahme, gehalten am 24. April 1920 bei Gelegenheit der Erfüllung der großen Nationalversammlung der Türkei und in meiner Rede vom 1. März bei Beginn des zweiten Jahres unserer Verfassung, zu übermitteln.“

Mustafa Kemal.

„Schönheit der großen Nationalversammlung der Türkei.“

Es folgen jedoch jene Erklärungen, welche feierliche Verbindungen beinhalten sind, dass den Christen jener Gegenden, solange in keine feindlichen Verbindungen bestehen, Ruhe und Sicherheit bewahrt werden.

Ek-4: İsviçre basınında çıkan “*Kemal Paşa'nın Özgeçmişi*” başlıklı yazı (“Der Lebenslauf Kemal Paschas”, *Oberländer Tagblatt*, 6 Ekim 1922, s. 3)

Der Lebenslauf Kemal Paschas.

Die Familie Mustafa Kemal Paschas, des Mannes, der heute im Mittelpunkt des öffentlichen Interesses steht, stammt aus Rumelien, wo sie in bescheidenen, fast armseligen Verhältnissen lebte. Kemal's Vater war ein kleiner Zollbeamter in Saloniki, der starb, als sein Sohn noch ein Knabe war. Dieser blieb ohne alle Mittel zurück. Unter Ueberwindung ungeheurer Schwierigkeiten gelang es dem armen Jungen, sich eine Elementarbildung anzueignen und schließlich ein Stipendium zu erhalten, das es ihm ermöglichte, Zulaß zur Kriegsschule Hardeh in Konstantinopel, in der die für den Generalstab bestimmten türkischen Offiziere herangebildet werden, zu erhalten. Er blieb jedoch in beständiger Verbindung mit dem Volk und erweiterte dadurch seinen Blick für die bewegenden Kräfte im nationalen Leben. Häufig versammelte er seine Kameraden um sich, hielt ihnen flammende Reden über Freiheit und Vaterland und wurde nicht müde, bei ihnen die Erkenntnis von der Unhaltbarkeit der Zustände, unter denen sie lebten, wachzuhalten. Als Kemal zum Offizier ernannt wurde, war er bereits Leiter eines von ihm gegründeten Blattes, in dem er eifrig für die Wiedergeburt der Türkei und die Notwendigkeit von Reformen Propaganda machte. Diese Tätigkeit bildete freilich auch den Ausgangspunkt einer Kette von Verfolgungen, unter denen er die nächsten 20 Jahre schwer zu leiden hatte. Er wurde wegen seiner politischen Propagandatätigkeit zunächst nach Damaskus und später nach Jassa verbannt und floh schließlich von einer Stadt zur andern, gezwungen, sich im Verborgenen zu halten und kümmerlich sein Leben zu fristen, was ihn aber nicht hinderte, in Wort und Schrift seinen Kampf gegen die Regierung in Konstantinopel fortzusetzen. Jetzt, 20 Jahre nach seiner Ernennung zum Offizier, steht sich der einstige Aufrührer und Verbannte als Nationalheld am Ziel seiner heißesten Wünsche.